









28345/II - 2 du. 6.VII - ocpn. (krah onyama, moio sig zapobava è us mepne - pelylu pner B.H. ochloie palitseruzlu obdiedu II.)

ker Nr. - 2 du. 6.VII - ocpn (krah onyama, 12 Belvederu)

7324/III - 2 du. 9.VII - egr. kughes.

~~7344/III~~ ~~7324/III~~ - 2 du. 9.VII - nocrucho

7342/III - 2 du. 9.VII - egr. kughes.

7369/III - 2 du. 11.VII - egr. kugh.

~~7412/III~~ -

7372/III - 11.VII - ocpn

7401/III - 12.VII - ocpn

~~7412/III~~ - 13.VII - nocrucho

744: ker Nr. - 14.VII - egr. kugh.

~~Romoz kughes.~~

~~Fir. Pru. Woll.~~

~~fir. Pru. Woll.~~

Fir. Pru. Woll.

9720/II 2 6.VII

315/III 2 du. 10.VII - ocpn.

~~515/III~~ 11.VII 505/III 2 du. 11.VII

~~513/III~~ - 11.VII 507/III -

510/III 510/III

513/III

515/III 8/II

~~8/II~~

~~609/III~~ 2 du. 12.VII

702/III - 13.VII

~~707/III~~ 13.VII

805/III - 14.VII

~~8/II~~

Romoz kughes. - Igen Ha

5.VII 9.12. gen. Haller. pth. Tirz.

6.VII pth. Tirz - pth. Relexi

6.VII unoes - gen. Haller. pth. Tirz.



~~ген. Ха~~  
 7.7.9. 10<sup>5</sup> ген. Холлен - ртк Тинз.  
 8.11. ген. Холлен - ген. Березовский  
 9.11 9.15<sup>30</sup> ртк. Рыльск - Фир. ртк. Урен.  
 9.11 9.22. ртк Тинз - ртк. Березовский (М.Д.)  
 11.11 9.2<sup>10</sup> ген. Дрептычск - ртк. Рыльск  
 12.11 9.18 ртк. Халмеевск - ртк Тинз

Прогноз. ахита Корсаков и др. ето  
 ит. уроне и ахрен мигру програма  
 нод дута, i Березовск т. j. 4-5.11 о-  
 уроне ит. Урен - 14.11 поруча-  
 и еста деходуостер, одконе  
~~тановно Хансере, ахрен~~  
 еста, прее, торнеодовера, нодово  
 Корвоства за нод, одово, ет,  
 ит до те, уроне, и + i дот  
~~ит. нодово~~ ~~и Хансере, т. j. нодово~~  
 нодово i еста адриана  
 еста уроне -

Прее, ет. нодово, ит. етоне нод-  
~~те, ет. поруча, ит. нодово~~  
 ет. нодово i торнеодово  
 ет. нодово, ет. i том етоне  
 а. Фолы, ет. нодово, ет. ет.  
 ет. ген. до ген. Дрептычск  
 б. нодово, ет. до  
 ген. Березовск

б) 2. Ронан ген. Холлен - до ген.  
Дрептычск.





Рані наведені документи не  
спростовують о їхній суттєво-  
вій ролі в справі історичної  
справді. Згідно з проханням  
до уряду історичного  
і політичного бюро історично-  
наукового товариства  
подписувати прохання  
Ген. Ген. Герт урядовою  
і Ген. Гертівим рішенням  
у цих документах і  
вводенні в дію.

Таким документом, який  
вважається рішенням  
про вступ в дію

і де українська суверенна держава  
того часу, і де Гертіві  
і документи по справі нашій  
і Венеція, К. у. по 4. III і де  
немає жодної вліви влади  
в справі України і з цього  
випливає.

Решення української держави  
завдання, суверенності того  
чужини, розв'язати її  
на встановлення того історичного  
уряду історичного і  
політичного бюро історично-  
наукового товариства  
у цих документах.

Решення не вступило в дію.  
і де стояло о справі нашій  
і Венеція, історично-наукового



8

zmejsce 4. VII star masloje  
~~silnego samowolnego~~  
~~u stanu abasny w lwa, krole~~  
~~zostalo przez wyzka no-~~  
~~supkie kornu tu nie doje~~  
~~silnego samowolnego~~  
 u stanu abasny w lwa,  
 i kore oddano 14. VII, ~~nie-~~  
~~skupione moze wnoszenia~~  
 moze, se ~~u~~ do kornu  
 tego nalezy rozniekowanie  
 u ~~rozniekowania~~ <sup>granicy</sup> <sup>zupny</sup> <sup>stany</sup>  
 clastami. Bawins, puzere  
 u kornu, claye wmiawo  
 o ramatymieniu u u  
 udm na osce w dno  
 uacelmezo.

u kornu na mady 4. VII o  
 14. VII u u kornu, dokumenty  
~~osobnych~~ komendy  
 ramatymieniu u u  
 o osce uacelmezo w dno  
 u kornu u u kornu abasny  
~~w lwa nie jest doje~~  
~~u kornu u u kornu, mogly~~  
~~u u u u u u u u u u u u~~  
 co do ~~abasny~~ w lwa, do  
~~u u u u u u u u u u u u~~

I u u u u u u u u u u u u  
 u u u u u u u u u u u u  
 u u u u u u u u u u u u  
 u u u u u u u u u u u u

7266/III?  
 7269/III  
 7344/III

201. 2. 3.











Druha komora ma na tym dni  
 malo miera og. 16w. 30 i  
 i inye radzenie moenie w  
 nie ko rest taklowone na rozumie  
 rozumy, czyi takowe w  
 ewentualnego cofniecia sadzo  
 taku na emy mienionu  
 akordy. Zwozytu no w  
 # wozu do problemu w  
 eznego rozumowone na tej  
 czego tef tef. Gen. nie moze  
 samowolnie przedkac  
 wozie moza, co taku  
 byt i woda na celowe i  
 od niego adwone dyplo  
 wywarone na roknie 7269/III  
 wywarone du. 5. VII. 1870  
 a qh i wozu na dnu do Fir. Gen.  
 tref. 19. 16w. 20.

Zozaje preto do ewentualnego  
 rozprezenta, jako ewentualno-  
 wany wozu na wyej ewentual-  
 emone jak tej i ewentual-  
 e tuberemmi woda na celowe  
 roknie 7344/III du. 9. VII. 1870.

Oultuymow'e tego adwona  
 jest cipe korego korueta ewentual-  
 iu na tej teze epeowej aktou  
 waz. Pow. a mian i mowa  
 na wprawa do wozu na celowe  
 adwona t. d. jest naju-  
 pedniej ewentualno ewentual-  
 na ewentualno parady referen-  
 (por. ewentualno) trefa D. III (ptk. Ma-  
 ewentualno) i trefa tef. Gen (Gen.  
 Hallera) i trefa z dala i ewentual-























Pomyślana analiza dokumentów  
 porwała stwierdzić: po primo,  
 że między trzecim str. 1. gen.  
 a trzecim str. III, państwa europejskiego  
 zgodności poglądów na operacje  
 na francji gen. deptyckiego  
 secundo - że poglądy te są zupełnie  
~~konkretnie i konkretnie~~  
~~in konkretnie i konkretnie~~  
 konkretnie przez siebie i  
 przeprowadzone in konkretnie  
 konkretnie i konkretnie  
 tego czasu.

Zważywszy teraz, że str. 1. str.  
 Clive'a byłoby w tym użyciu pro-  
 cedurkiem Włoch na rzecz tego  
~~i jego interesu i interesu~~  
~~z opatrznością na francji~~  
 i od którego informował o państwie  
 na francji i <sup>o państwie</sup> dyspo-  
 zycje dla ~~zostawienia~~ wydawania  
 przez siebie generalny rozkaz  
~~tych jest przypuszczenie, by~~  
~~tak konkretnie konkretnie~~  
~~nie były z Włochami~~  
~~poglądami in konkretnie~~  
~~konkretnie~~  
 można wnioskować przypu-  
 że i państwo konkretnie były  
 użyciem ~~zostawienia~~  
 dyspozycji, wylewnie, że  
 były Włochami konkretnie  
 przedstawione do operacji.

Vmeraz



~~Рисунки~~

Co do kłomunku Warka uosredluczo  
do problemowu operacyjny Ci  
z ni tego okresu wach Franku gen.  
Dreptyckiego z ~~parowozu i super~~  
zupetnie niezgodnie i wstalo  
kucyja dopiski wkrone udeimo-  
rzecnie przez Pensa i Marcelega  
Pitendkiego na marginesach  
"Sprawozd. gen. Dreptyckiego" ~~z 1921 r.~~  
zaw. w G. Laparic 1921 r.  
W egz. IV na str. 34 znajduje  
sz nast. uwagi:

$\langle I, II, III \rangle$

W tym też wzgl. zarowne  
nie kwantjonowat na szeregi  
zgrupowania w. pol. d. d. g., ~~nie~~  
to kłonej nie mozt nie moie.  
Ta o prokata zrew. to dla ~~prez.~~  
klowidkwa ~~Franku i Marcelegu~~  
~~operacyjny~~ operacyjny Ci  
przedz. kraw. i ~~preparatami~~  
prez. ~~Franku~~ gen. Dreptyckiego,  
wynaroda sz w. w. w. Warka  
na Pensa i Marcelega Pitendkiego  
do narw. Komisji Artystycznej  
w. w. w. 20. IV. 1921 r. i 10. XI. 1921 r.  
w. w. w. z. w. w. gen.  
Dreptyckiego z w. w. w. z  
ni Ci ~~wynaroda~~ sz w. w. w. w.  
Rut. g. g.

*Mr. J. Marceleg*







формирование из депрессии  
интерес на маргинале  
тет. IV стр. 32-34.

По программе на Омие  
и Венеруше, но привре на Бан  
Манчатх:

«~~Западнее~~ и в том же направлении  
до идеи меморандумов  
и сильного левого уклона  
при Willie розе акциями  
Еврей при помощи или  
на IV амне, представител  
урагуе из выполнения  
его плана» Дал

111

~~на дальнейшие~~  
По рассмотрению руководству  
каждой из групп и в том же  
смысле и в том же направлении  
формирование Бан Манчатх  
и на, омерзения, и на  
стратегическая перспектива:  
«~~Наче~~ того и культурного  
офиса, и на, и на,  
од того еванг куде от  
до меркантилизма или  
роу Манчатх»:

- 1) Травит ролю еше, и на,  
лукно еше. \* " "







"Породившы до справдженя,  
 егы и вимыли сарафена ем  
 казюм і оцроту не кыто пакыи  
 надвысочайшу сарафену, кыне  
 мотыны стужо токо радыва  
 до кады. Ойле маму прады  
 но францїа і двоимы нїо  
 мотыны тей вятривосї  
 розтнугуе на некотых  
 ген. Серпыскыго."

адносїны вятр двугоро еїтнїа тей маме  
 ре і денгучы:

"Н. К. В. ма. до розпатрєня  
 редчыне егы и еракїа керотнїа  
 одуротем, егы и еракїа кыды  
 но. Беречыне і дучїа нїо  
 кыто пакыи надвысочайшу  
 сарафену, кыне мотыны  
 мотыны нїемне на кады  
 о ген. Серпыскы, сара-  
 фенуе рнїа тей, ре автїа  
 вятрїа рнїа родотне тей  
 кымады."

Резумпте сото рнїа  
 доводене нїа і кытїа  
 ре кытїа 7343/III з дн. 9. VII  
 рнїа нїа нїа. Нїа на  
 ернїа кер нїа нїа  
 егы нїа і кер нїа  
 з нїа нїа нїа нїа



w swej saskiej i w swej kaszubskiej  
 kronice nie było im miejsca  
 i nie przedstawiało się  
 jego ówczesnej rękopiśmiennej  
 legacji; a w każdym razie  
 wypracował zgodny projekt  
 król. gen. i wkrótce oddał  
 III, który był <sup>niezwykle</sup> <sup>ważnym</sup> <sup>dokumentem</sup>  
~~dokumentem~~ <sup>myśli i zamierzeń</sup> ~~król. gen.~~ <sup>król. gen.</sup>

b. kuznia depony do gen. Bonnera  
w sprawie skasowania

Przeważnie skasowanie rękopiśmiennej  
 kroniki król. gen. Bonnera  
 rozkazodawcy, oraz w szczególności  
 Król. gen. Bonnera  
 co pozwoliło na przednie  
 wstąpienie do rękopiśmiennej  
 woli i decyzji król. gen. Bonnera  
~~w odnośniku do tej~~  
~~w odnośniku z nią~~  
 Pomędzy temi dokumentami  
 jednak nie ma żadnej  
 decyzji król. gen. Bonnera  
 do gen. Bonnera  
 i nie było i nigdy nie ma  
 śladu by która była  
 w odnośniku rękopiśmiennej  
 III rękopiśmiennej, co nie  
 wynika z jej treści

nie figuruje







а то се у вигляді нових об'єктів,  
історичних документів, описано-  
фісних речей - однак ~~якщо~~  
світловий матеріал  
доповненого загальною про-  
водністю відоме преро-  
водення у тій справі.

Висновки нехотючи, адже ~~якщо~~  
у тій справі документів,  
історичних речей ~~якщо~~  
вони замовляються у ~~якщо~~  
Винятки, перед ~~якщо~~  
були ~~якщо~~ історичні,  
а ~~якщо~~ в тій справі документів  
було ~~якщо~~ у 1920 ~~якщо~~  
речей ~~якщо~~, ~~якщо~~ матеріал  
доповіді і ~~якщо~~ ~~якщо~~  
у ~~якщо~~ справі ~~якщо~~.  
Винятки, історичні ~~якщо~~  
перед ~~якщо~~ ~~якщо~~  
преро ~~якщо~~ ~~якщо~~  
з ~~якщо~~ ~~якщо~~.

Нотаріальна ~~якщо~~ ~~якщо~~  
історичні ~~якщо~~ ~~якщо~~  
історичні ~~якщо~~ ~~якщо~~  
документів:

- 1) 6. VII - Ромушівський. Крп. Національ-  
но-історичний (історичний 117 А.) з  
речей . . . . . (з ~~якщо~~ ~~якщо~~) у тій  
справі ~~якщо~~ ~~якщо~~ ~~якщо~~  
історичні ~~якщо~~ ~~якщо~~  
історичні ~~якщо~~ ~~якщо~~.







2 polececia Wodoc na es. -  
 Si' lutu' co' lu' ma' za' prawda.  
 neutralnos' e', ~~shes' e' e' tu,~~  
 bi' u'z' k'or'ie' ap'ut' z' ma' p'rae  
 nos' u'z' ma' shes' e' za' z' o'  
 je' i' ka'ci'e'. An' e' e' e' tu, z'  
 u'z' i' lu' co' w' ta' d' e' u' u'z' k'or'ie'  
 p'lo'no'w'ej' e' wa' k' u' s' e' j' i'. W' o' d'  
 u'z' e' w' e' l' u'z' d' o' u'z' k' a' i' e' t' a' t' k' o' u' s' t' a' k' u'  
 k' a' t' r' i' k' e' j' e' d' a' k' u' z' e' z' e' k' u' z' a' t' a'  
~~W' i' l' e' n' o' p' r' a' u' d' e' c' n' o' s' t' e' w' o' r' s' t' e'.~~  
 o' c' i' o' k' u' i' e' c' e' z' i' k' u' z' o' u' i' o'  
 W' i' l' e' n' o' d' o' a' k' t' o' e' c' n' o' s' t' e' i'.

8) Fr. Pru. Wodc - 9. 3<sup>15</sup> d' e' r' e' w' o' - d' o  
 p' t' o' . R' y' e' k' i' e' z' o' p' r' e' k' a' r' u' z' a' z' e'  
 u'z' i' z' d' e' r' e' k' e' z' .

9) 8. VII. Rozmowa Hugh. - gen. Hallen  
 - gen. Bonnerach.  
 Z' gen. B. p' r' e' d' s' t' a' w' o' - t' w' i' d' n' a  
 p' o' t' o' r' e' m' e' W' i' l' e' n' o' i' p' r' a' w' i' o'  
 z' e' r' o' w' o' l' e' n' i' a' w' e' z' y' m' i' z' e' i' o' d' i' k' i' e' z' o'  
 i' k' a' w' i' e' i' k' i' e' z' o' p' r' o' t' e' s' t' a' c' i' o' n' e'  
 m' a' r' k' a' c' y' p' r' e' j' i' , a' k' u' z' W' i' l' e' n' o'  
 k' u' z' a' i' e' " gen. H. u' z' n' a' w' o'  
 z' y' d' z' i' p' o' l' e' c' a' - W' i' l' e' n' o' k' a' t' r' i' o'  
 k' a' c' i' o' k' a' t' r' i' o' o' d' e' w' i' d' z' a' n' i' i'  
 p' r' a' w' i' e' z' e' n' . t' r' e' p' k' u' s' k' i' e' z' o' a' k' u'  
 d' o' W' i' l' e' n' o' p' r' e' z' y' d' a' t' e' o' s' z' e' u' z' y' t' u'  
 o' d' w' o' d' o' u'z' .

~~9. VII Rozmowa H. B. 7342/III z markaryp  
 uzeszanie z' gen. B. i' z' z' y' d' z' a' F' o' l' i' a'  
 " W' i' l' e' n' o' p' a' l' e' z' k' e' r' u' z' a' t' a' k' u' z' o'  
 k' u' z' a' i' e' z' k' a' t' r' i' o' k' e' k' u' z' a' i' e' "~~



10) 9. VII. Rom. Hagh. pth. Ryelki -  
 - pth. Tinz. 9. 15m. 30  
 Wzawozek z upadkiem  
 vuz, etem i stakos'et, flary  
 Bonur'eraka pth. R. maria  
 ze skatunoe ciutlo addae  
 Wleua di'utunoe. Praxi  
 o tustukere.

11) Romowoi Hagh. - pth. Tinz - par.  
 Regulski (odh. III. N. D) g. 22 -  
 Pth. T. predstavoto pnestokue  
 pnoz pth. Ryelki'ego puzna potu.  
 Lemio Wleua. Pra Praxi o tustukere  
 i serpanada, "mamuy somitov",  
 o ke tuzen rokered'uz nie duka.  
 mamuy stani' Wleua do ota-  
 leciwesi."

12) Uac. Sam. - Roman f 342/III do  
 dvo. III. pth. Wleu. (uz'otauy u noy-  
 Prumigie emy' de'warka-  
 eyne; no' eutq' troelia "Wleua  
 ualery korwarumkado amymoi  
 Wzawozem naku".

13) 10. VII. Fir. pth. Wleu. Nr. 315/III g. 3m. 20  
 pneharamie grupie Bonur'eraka  
 rokaru u. D. f 342/III.

14) 11. VII. Rom. Hagh. - gen. Sept. - pth. Ryelki.  
 Pth. R. praxi o tustukere eo do  
 addama Wleua di'utunoe, ufr  
 Wleu' upnamie nas'ko delezat  
 ouguelki pth. Talleu. i punktu  
 Wleua puzde; nauk'ofenuy  
 pth. Ryelki mare, ze redidit











Tallosowi doradzając, że możemy  
zwrócić uwagę na  
dyktando i być tylko w sprawie  
planowej ewaluacji.

23) 13. VII Fr. Pru. Wsch. 702/III wgr. Dohodowa  
Przymano z 915 - przekazanie  
rozkazu Wsch. na cz. rakietowej  
okna Wsch. (7401/III)

24) 14. VII. Wsch. Dow. g. 415 Bortmowa  
nadana z Belwodem -

25) Rozmowa. Wsch. - Pr. Tint.  
Pr. Kubin (Czeski 12)  
sygnalizacja w Wilnie,  
z przeliczeniem  
z raportem Bortmowa

" na podstawie decyzji R.O.P.  
rozkaz - Wilno na cz. dyktando  
dyktando"

26) 805/III - Zarządzenie  
wzgl. wykonania  
Luzje wzmocnienia rozkazu  
Dla tamtych  
wzgl. na cz. raportu

27) Tamtych 2760/III z g. 1300  
Bortmowa wóci do  
Wsch. 4 krz. w Wsch.

Wzajemnie cytowane dokumenty nie  
wykazują rzeczywistej zależności  
związanej ze sprawą abrazy Wilno.  
Tę nie wymieniono tu w całości  
np. całego kompleksu dokumentów grupy  
operacyjnej gen. Bortmowa, w tym  
dyktando tamtych, komunikatów  
operacyjnych, meldunków sytuacyjnych  
frontu i.t.p. Rozmiar defektu  
niekiedy parzysta tylko na  
najbardziej zasadniczej dokumentacji.  
Dla wykluczenia, że nawet, są  
niektóre ewentualne fakty i jedne  
dokumenty nie przesądza możliwości  
wzajemnego odwołania rzeczywistej  
tak abrazy i tak uregulowanie  
prośbę o dokumenty ubiegającej















# Referat

W sprawie zmian, zawartych w treści  
Pisma Ministerstwa Przemysłowego z dn. 1. X  
wydanego w Nr. 246 Dziennika Powszechnego  
z dnia 10. X 1896 r. w sprawie  
Wdrożenia nowego logu. Rydz. Sm. 1896.

W sprawie składowi tej sprawie należy  
rozpatrzyć następujące dokumenty:

- 1) Depesza Zarządu z dn. 7. VI z Nr. 15916/III  
zawierająca projekt Wzrost. Dow. i Dow. i  
Trawki Ukraińskiego o zmianach  
skanekontrolowania smyczy w Kijowie  
i kowalstwa w tym celu nadjętym  
odroczyć.
- 2) Rozkaz Wzrost. Dow. 5803/III z dn. 8. VII  
zakazujący adwokat każdego frakcji  
na Ukrainie przy czym z smyczą  
na ulicy w nowym frakcji obrotowej  
na Kijowie cofając się z Kijowa  
dwoma głównymi koloniami  
wzdłuż Kijowa - Żukowien i innych  
dalej Kijowa - Korowien.
- 3) Pismo Zarządu 16010/III z dn. 8. VI,  
stanowiące rozkaz na zmiany  
rozkaz Wzrost. Dow. projektujący przez  
Dwo frakcji z Nr. 333. Gen. inżynier  
przeanalizując projekt rozkazu  
w Kijowie, z prośbą Wzrost. Dow. o  
zawołanie w sprawie Kowalstwa  
odnośnie, o zawołanie wycofania  
z tego rozkazu Korowien.



4. Rozkazy naer. Dow. 5826/III i 5833/III  
z dn. 9.VI, każda se sprawozdają na prawo ziemni  
w Kłoyce jest powiadomiono: „Wierzący  
Wódz zdołował się, sądząc się  
się na Kiemach Kłoyce - Kowale  
jako dowódca z adwokat”. Wtedy  
Drużi rokow zawiera mogły się  
lej dolegzi Wódz na czele go.

Rozkazem były następujące warunki  
zgodnie przez siebie oddzielić w  
płk. Skalińskich, o czym Twardy  
Pomocnik Kucharski z dn. 9.VI pamioty  
por. Borkowski z Naer. Dow. o Kpt. Serdyukowiczem  
z 6 sierpnia, w Kłoyce por. Borkowski  
z dnia 10.VI, że płk. Skaliński nie  
może przyjeź do sąsiedzi, gdyż przez  
porok dla ziemni adwokat na  
Telerow.

Rozkazem były przedane ziemni  
przez Solniki.

5. Gen. Przemyski. Instrukcja 16111/III z dn.  
9.VI w Kłoyce powiadoma pamioty  
Twardosi w Kłoyce adwokat,  
o i proponuje jeszcze raz w Kłoyce  
się w Kłoyce. Znaczenie, że w Kłoyce  
na Kłoyce z prawem płk.  
o rokow z podaniem Wódz na  
czelnygo.

6. 10.VI. Pismo Wódz na czele go do  
Gen. Przemyski na Kłoyce  
um adwokat lek by „był  
do Kłoyce Kłoyce - Kłoyce”.  
dost ten Pismo to powiadoma się powiadoma  
się na 16010/III a nie na 16111/III  
z tego powodu, że Gen. Przemyski















Załącznik VI.

R E F E R A T

w sprawie zarzutów Marsz. PIŁSUDSKIEGO  
zawartych w liście z dn. 1.IX.ogłoszonym  
w Nr.246 Kurj.Por. z dn. 6.IX.1925

Odnosnie rozkazów dla gen.SZEPTYCKIEGO i obrony  
Wilna .

• Dla pełnego wyświeśtlenia powyższego zarzutu nale-  
ży ustalić - stan odnośnych dokumentów, ich autentyczność,  
czy i w jakim stopniu wypaczają ówczesną intencję Wodza  
Naczelnego.

Stwierdzenie autentyczności dokumentu nie przed-  
stawia w tym wypadku dla krytyki naukowej specjalnej trud-  
ności; inna rzecz z krytyką wewnętrzną, mającą ustalić czy i  
w jakim stopniu odnośny dokument przeinacza wolę Naczelnego  
Wodza, która nie była formułowana na piśmie, lecz ustnie  
przekazywana gen.Hallerowi, jako Szefowi Szt.Gen. lub płk.  
Stachiewiczowi, jako Szefowi Oddziału III. Wskutek tego  
przeto, że brak dokumentu, któryby tę wypowiedzianą wolę  
Wodza Naczelnego równocześnie utrwalił i przez zestawienie  
pozwolił ustalić odchylenia w przepracowaniu jej przez  
Sztab Generalny, trzeba będzie odnieść się do relacji oraz  
do zestawiania zakwestjonowanych dokumentów z innymi  
dotyczącymi tej sprawy. Jeżeli na tej drodze ustalą się  
zgodność intencji cytowanych a zakwestjonowanych dokumen-  
tów z innymi, nie poddanymi w wątpliwość, będzie można  
wyciągnąć zupełnie uzasadniony wniosek zgodności ich  
również i z wolą Wodza Naczelnego.

Po ustaleniu powyższej metody postępowania przejd-  
ziemy do kolejnego studjum zarzutów.



1. Posiadane dokumenty

Naczelnego Dowództwa

7266/III z dn. 5.VII. g.16.  
7269/III z dn. 5.VII.  
28345/II z dn. 6.VII.  
Bez Nr. z Belwederu z dn. 6.VII.  
7324/III z dn. 9.VII.  
7344/III z dn. 9.VII.  
7342/III z dn. 9.VII.  
7369/III z dn. 11.VII.  
7372/III z dn. 11.VII.  
7401/III z dn. 12.VII.  
Bez Nr. z dn. 14.VII.

Fr. Płn. Wsch.

9720/III z dn. 6.VII.  
315/III z dn. 10.VII.  
505/III z dn. 11.VII.  
507/III  
510/III  
513/III  
515/III  
6/II  
702/III z dn. 13.VII.  
805/III z dn. 14.VII.

Rozmowy Hughes.

5.VII. g.12. gen. Haller - płk. Tinz  
5.VII. g.16. gen. Haller - płk. Tinz  
6.VII. płk. Tinz - płk. Rylski  
6.VII. w nocy - gen. Haller - płk. Tinz  
7.VII. g.1 <sup>05</sup> gen. Haller. @ płk. Tinz  
8.VII. gen. Haller - gen. Boruszcak  
9.VII. g.15 <sup>30</sup> płk. Rylski - Fr. Płn. Wsch.  
9.VII. g.22 płk. Tinz - por. Regulski ( H.D. )  
11.VII. g.2 <sup>10</sup> gen. Szeptycki - płk. Rylski  
12.VII. g.18. płk. Stachiewicz - płk. Tinz

Powyższa obfita korespondencja z okresu między przegraną nad Autą i Berezyną t.j. 4 - 5.VII. a upadkiem Wilna - 14.VII. pozwala z całą dokładnością odtworzyć pracę rozkazodawczą Naczelnego Dowództwa odnoszącą się do tej sprawy i daje pełną możliwość rozważania obu związanych z tem zarzutów:

- a. fałszywości rozkazu Szefa Sztabu Gen. do gen. Szeptyckiego,
- b. usunięcia depeszy do gen. Boruszcaka.



Rozkaz gen. Hallera do gen. Szeptyckiego

zaj 1.2

Pan marszałek Piłsudski nie sprzecyzował o który mianowicie rozkaz Szefa Sztabu Generalnego chodzi.

Pewne wskazówki jednak zawierają omówienia tego rozkazu, pozwalające na wybranie właściwego z pośród licznych dokumentów tego okresu podpisywanych przez gen. Hallera.

Ze słów o porażce nad Autą i Berezyną, która miała miejsce 4.VII. oraz zarzutu zneglizowania w nim obrony Wilna, które oddano 14.VII. wnioskować można, że rozkazu tego należy poszukiwać w granicach między temi datami. Bliższą jeszcze wskazówkę daje wzmianka o powoływaniu się w nim na osobę Wodza Naczelnego.

W okresie między 4.VII. a 14.VII. są nast. dokumenty zawierające powoływanie się na osobę Naczelnego Wodza. Są nimi instrukcje operacyjne 7269/III z dn. 15.VII. i 7344/III z dn. 9.VII.

Inne podobne dokumenty ograniczają się w swej treści do przekazywania rozkazów Wodza Naczelnego dotyczących obrony Wilna i pertraktacyj z Litwinami, a swym zdecydowanym tonem nie mogą wywoływać zastrzeżeń w rodzaju tego, jakie zrobił Pan Marszałek, że neglizują obronę Wilna. Będą one przedłożone przy rozpatrywaniu zarzutu usunięcia depeszy do gen. Boruszczaka.

Wybór pomiędzy dwoma temi dokumentami jest nader trudny, gdyż są one do pewnego stopnia nierozłączne; pierwszy z dnia 5.VII. zarządza cofnięcie się frontu gen. Szeptyckiego na linię niemieckich okopów, drugi zaś z dn. 9.VII. podaje w najogólniejszej zresztą formie przewidywania Nacz. Dow. co do czasu i możliwości przyszłego zwrotu zaczepnego, oraz wskazówki co do ugrupowania sił na nowej linii obronnej.

Sądzę jednak, że pierwsza z tych instrukcyj może być wyeliminowana gdyż niewątpliwie była pisana na rozkaz i z wiedzą Wodza Naczelnego. Jako dowód służyć mogą nast. rozmowy hughesowe poprzedzające jej wydanie:



o g. 12 m.30 rozmowa między gen. Hallerem a płk. Tinzem o odwołaniu 1 armji w której gen.Tinz w imieniu gen.Szeptyckiego prosi o decyzję Nacz.Dow. Gen.Haller w odpowiedzi komunikuje, że zaraz jedzie do Wodza Naczelnego i przesyła jego decyzję. Druga rozmowa w tym dniu miała miejsce o g. 16 m. 30 i ujmuje położenie znacznie szerzej niż to jest traktowane w rozmowie porannej, gdyż traktuje sprawę ewentualnego cofnięcia całego frontu na linię niemieckich okopów. Zważywszy na zakres problemu operacyjnego poruszonego w tej rozmowie, czego Szef Sztabu Gen. nie mógł samodzielnie przedsięwziąć, wnosić można, że istotnie był u Wodza Naczelnego & otrzymał od niego odnośne dyrektywy wyrażone w rozkazie 7269/III wydanym dn. 5.VII. wieczorem gdyż został nadany do Fr. gen.Szeptyck. o g.20 m.20.

Zostaje przeto do ostatecznego rozpatrzenia, jako zakwestjonowany zarówno w swej autentyczności jak też i zgodności z intencjami Wodza Naczelnego rozkaz 7344/III z dn. 9.VII.1920 r.

Autentyczność tego dokumentu, którego kieszonka znajduje się w teczce lipcowej aktów Nacz.Dow. jest najzupełniej oczywista zważywszy na oryginalne parafy referenta (por.Regulskiego) Szefa O.III. (płk.Stachewicza) i Szefa Sztabu Gen. (gen. Hallera) wraz z datami, rozdzielnik z odnotowaniem dat wysłania własnoręczne poprawki w tekście robione ręką płk.Stachewicza wreszcie wpisanie tego aktu do dziennika podawczego Nacz. Dow. pod datą 9.VII. i za kolejnym numerem 7344/III.

Z powyższego można wnosić, że posiadany dokument jest oryginałem i, że został wydany w uwiarygodnionym na nim dniu 9.lipca 1920 r.

Z kolei należy przejść do rozważenia jego treści.

Co do wydania go z wiedzą i za zgodą Wodza Naczelnego, zdaje się, że argumentem, stwierdzającym to z dostateczną siłą dowodową jest formuła wstępna, dopisana ręką płk.Stachewicza " Wódz Naczelny rozkazuje ". Oczywiście nie wyjaśnia to formy czasu i treści danej przez Wodza Naczelnego dyspozycji, lecz pozwala stwierdzić, że jeśli nawet nastąpiło ewentualne nadu-



życie imienia Wodza Naczelnego, o czym wspomina list Pana Marszałka, to w każdym razie nie obciąża ono odpowiedzialnością ówczesnego Szefa Szt.Gen., lecz wyłącznie płk. Stachewicza Szefa Oddz.III., który ten dopisek wniósł do maszynowego tekstu.

Wniosek taki jednak, zważywszy na stosunek bezpośredniej współpracy i szczególnego zaufania łączący płk. Stachewicza z Wodzem Naczelnym, jest zupełnie bezpodstawny i nie może nawet podlegać rozważaniu.

Co do treści, to w intencji swej jest najzupełniej zgodny z cytowanym rozkazem 7269/III z dn. 5.VII. stanowiąc właściwie jego rozszerzenie i uzupełnienie; poważne również świadectwo jednolitości i ciągłości poglądów operacyjnych w Nacz.Dow. w odniesieniu do frontu gen. Szeptyckiego daje rozmowa hughesowa prowadzona 12.VII. o g. 12 pomiędzy płk. Stachewiczem i płk. Finzen Szefem Szt. Frontu.

Jak już zaznaczyłem omawiany rozkaz jest właściwie tylko ogólną instrukcją operacyjną nie precyzującą nic, lecz tylko wytyczającą dowódcy frontu zasadnicze linje postępowania do chwili, gdy będzie możliwy zwrot zaczepny.

Ten ogólny zresztą charakter rozkazów wychodzących z Nacz.Dow. w odniesieniu do gen. Szeptyckiego został oświetlony należycie przez gen. Hallera w jego liście z dn. 9.II.1921 do Najwyższej Komisji Opiniującej w związku z toczącą się tam sprawą gen. Szeptyckiego.

" Już wspominałem, że N.D. zostawiło gen. Szeptyckiemu wolną rękę w przeprowadzaniu zamiarów N.D. które były zawsze dawane tylko we formie ogólnych dyrektyw. Tak samo i podczas odwrotu w lipcu 1920 r. N.D. byłoby się z każdym ugrupowaniem zgodziło, któreby ostatecznie zerwało z rozwijaniem dywizji obok siebie w długie i cienkie linje. Myślę np., że utworzenie głównej grupy na wschód od Liły i uszykowanie w niej dywizji w dwóch linjach, z 2-ma słabszymi grupami na wschód od Baranowicz i około Wilna, odpowiadałoby zasadom wojny grupowej. Średnia grupa broniłaby ofensywnie obszary między grupami i



wspierałaby ofensywnie te słabsze grupy. "

Podana w tym liście koncepcja operacyjna pilnego zgrupowania w rejonie Lidy z dwoma słabszymi grupami w obszarze Wilna i Baranowicz pokrywa się z intencją obu rozpatrywanych dokumentów i znalazło swój wyraz we wspomnianej rozmowie hughesowej.

Ze w przytaczanych dokumentach Wilno nie jest zneglizowane świadczy o tem nakaz zagięcia lewego skrzydła frontu na północ od niego z tą różnicą, że w instrukcji wcześniejszej mowa jest o wysunięciu go na Święciany, w instrukcji zaś z 9.VII. p.k. Stachiewicz własnoręcznie skreślił Święciany na ogólniejsze określenie " trzymanie rejonu Wilna na wysokości, zależnej od wytworzonej tamże sytuacji ".

Zmiana ta wynikała z faktu, że w tym momencie Święciany już były stracone. Zresztą właśnie z punktu widzenia utrzymania Wilna, rozważaną jest koncentracja odwodów pod Lidą w cytowanej rozmowie hughesowej.

Na prośbę p.k. Stachiewicza przedstawienia położenia frontu ze względu na bliski przyjazd Wodza Naczelnego (powrót z Kowla), który będzie musiał ostatecznie rozstrzygnąć sprawę Wilna, p.k. Tinz charakteryzując sytuację 1 armji, jako b. ciężką i wyrażając przewidywanie, XV armja sowiecka uderzy od Mołodeczna na Lidę przerywając jej centrum, zaznacza, że to rozstrzygnie również o losach Wilna. " Główna obawa o los Wilna ~~nie~~ nie jest od północy, lecz od południa, bo przerwa frontu 1 armji w kierunku na Lidę decyduje równocześnie o losach odziałów, stojących na północy ". Na to p.k. Stachiewicz powiada " To jest również moje przekonanie ".

Rozmowę tę jeśli nie w tekście oryginalnym to przynajmniej jej treść musiał p.k. Stachiewicz przedkładać W.N. referując mu, zgodnie ze swą zapowiedzią, położenie na froncie gen. Szeptyckiego. W aktach niema śladu, by wyszły jakieś zarządzenia przeciwko tej tendencji operacyjnej, spowodowane jakimś ewentualnem wkroczeniem Wodza Naczelnego po skonstatowaniu, że sztab Gener. wypacza Jego zasadnicze zamierzenia.



Powyższa analiza dokumentów pozwala stwierdzić : primo, że między Szefem Szt.Gen., a Szefem Oddziału III. panuje zupełna zgodność poglądów na operacje na froncie gen. Szeptyckiego secundo - że poglądy te są zupełnie konsekwentnie przez Sztab Gen. przeprowadzane w zasadniczych rozkazach i zarządzeniach tego okresu.

Zważywszy teraz, że płk. Stachiewicz był stałym współpracownikiem Wodza Naczelnego którego informował o położeniu na froncie i od którego odbierał nieraz dyspozycje dla wydawanych przez Sztab Generalny rozkazów, można przyjąć, że i powyższe koncepcje były wyrazem otrzymywanych dyspozycji, względnie, że były Wodzowi Naczelnemu przedkładane do aprobaty.

Co do stosunku Wodza Naczelnego do problemów operacyjnych z tego okresu walk frontu gen. Szeptyckiego zupełnie miarodajne światło rzucają dopiski robione własnoręcznie przez Pana Marszałka Piłsudskiego na marginesach " sprawy gen. Szeptyckiego " w listopadzie 1921 r.

W części IV na str.34 znajduje się nast. uwaga :

" na korzystne te czy inne plany czy projekty takiej czy innej kontrofensywy ze strony I czy IV armji - patrzyłem jako jedynie próby wygrania czasu, zostawiając te rzeczy na odpowiedzialności i swobodnej decyzji przede wszystkim gen. Szeptyckiego i jego umowom z gen. Hallerem ".  
Ta swoboda operacyjna zostawiona przez Wodza Naczelnego podkomendnym w okresie odwrotu z linii Auty i Berezyny była wynikiem poglądu Wodza Naczelnego na ówczesną rolę strategiczną frontu Litewsko-Białoruskiego co zostało przez Pana Marszałka Piłsudskiego sformułowane w uwadze na marginesie T.IV. str. 32 -34.

Po przegranej na Aucie i Berezynie pisze Pan Marszałek :

" istotnie wróciłem do idei niemieckich okopów i silnego lewego skrzydła przy Wilnie poza okopami lecz przy pierwszych atakach na IV armję przestałem wierzyć w wykonanie tego planu ".



Po rozważeniu powodów tej rezygnacji z manewru związanego z linią okopów niemieckich formułuje Pan Marszałek swą ówczesną myśl strategiczną następująco : " Wobec tego wszystkiego ogólną myślą moją od tego czasu było aż do sierpniowych dni pod Warszawą :

1) Front północny wygrywa tylko czas .

- - - - - "

Opierając się na powyższych zupełnie autentycznych i prawie po wypadkach, a więc za świeżej pamięci pisanej relacji Wodza Naczelnego, oraz wzięwszy pod uwagę, że wspomniane w niej ataki na IV armję zaczynają się 7 lipca doprowadzając odrazu do sforsowania Berezyny na całym froncie aż prawie po Bobrujsk, można wnioskować , że w chwili wydania dyrektywy 7344/III z dn. 9.VII. Wódz Naczelnny już był zrezygnował z koncepcji silnego lewego skrzydła pod Wilnem, zostawiając uznaniu gen. Szeptyckiego i Sztabowi Generalnemu rozwiązanie problemu zyskania na czasie.

Z tego też względu zapewne Wódz Naczelnny nie kwestjonował koncepcji zgrupowania się pod Lidą, której nie mógł nie znać. Ta aprobata zresztą dla decyzyj operacyjnych przedsięwziętych i przeprowadzanych przez gen. Szeptyckiego, wyraziła się w listach Pana marszałka Piłsudskiego do Najw. Komisji Opinującej wysłanych 20.IV.1921 r. i 10.XI.1921 w związku ze sprawą gen. Szeptyckiego. W pierwszym z nich znajduje się ustęp następujący :

" Pozostałoby do sprawdzenia, czy w samych zarządzeniach bojów i odwrotu nie było jakichś nadzwyczajnych zarządzeń, które mogłyby służyć jako podstawa do sądu. O ile znam wypadki na froncie Północnym nie mógłbym tej wątpliwości rozstrzygnąć na niekorzyść gen. Szeptyckiego "

Odnosny ustęp drugiego listu jest niemal że identyczny :

" N.K.O. ma do rozpatrzenia jedynie czy w czasie kierownictwa odwrotu, czy w czasie bojów na Berezynie i Aucie nie było jakichś nadzwyczajnych zarządzeń, któreby



wpłynąć mogły ujawnić na sąd o gen. Szeptyckim, zaznaczając przytem, że osobiście wątpię by podobne fakty istniały".

Reasumując całe powyższe dowodzenie można stwierdzić, że Instrukcja 7343/III z dn. 9.VII, powołująca się na Wodza Naczelnego bez ~~krępy~~ względu nawet czy wynika z bezpośredniej z nim rozmowy nie mogła w swej zasadniczej koncepcji operacyjnej nie być mu znana i nie przeciwstawiała się Jego ówczesnej intencji strategicznej, a w każdym razie wyrażała zgodny pogląd Szefa Szt.Gen. i Szefa Oddziału III., który był nieraz powiernikiem myśli i zamierzeń Wodza Naczelnego.

b.

Usunięcie depeszy do gen. Boruszcza

w sprawie obrony Wilna.

Sprawa obrony Wilna posiada bardzo obfitą korespondencję rozkazodawczą oraz znaczną ilość rozmów hughesowych, co pozwala na zupełnie szczegółowe odtworzenie woli i decyzji Wodza Naczelnego z nią związanych. Pomiędzy temi dokumentami jednak niema żadnej depeszy Wodza Naczelnego do gen. Boruszcza-ka bezpośrednio i nigdzie niema śladu by taka była wysłana nie figuruje ona w dzienniku podawczym oddziału III. Nacz. Dow., nie wspomina się o niej również w referacie Oddziału V. Szt.Gen. z dn. 23.VII.20 dotyczącym oddania gen. Boruszcza pod sąd, w którym zacytowane są tylko rozkazy 7342/III, 7401/III i 7628/III.

Z tego wnioskować można, że jeśli taka depesza była wysłana, to została nadana nie przez Sztab Generalny a wprost z Belwederu i nie mogła znajdować się w archiwum Sztabu Gen. przekazanem Biuru Historycznemu. Niema jej również w aktach Adjutantury Generalnej, przekazanych Biuru Hist. roku zeszłego co można stwierdzić ze spisu dołączonego do tych aktów.

Z całą stanowczością jednak można stwierdzić, że ewentualny nawet brak tej depeszy, co zresztą nie mogłoby obciążać odpowiedzialnością Sztabu Gen., w niczem nie umniejsza możliwości historyka odtworzenia rzeczywistego stanu



rzeczy, a to ze względu na obfitą ilość dokumentów analogicznej treści - oraz całkowitego materiału dowodowego zabranego przez dochodzenie sądowe przeprowadzone w tej sprawie.

Braki niektórych, odnoszących się do tej sprawy dokumentów, które można było zauważyć w archiwum Biura Hist. przed rokiem były spowodowane tem, że wiele z tych dokumentów były jeszcze w r. 1920 przekazane sądowi, jako materiał dowodowy i znajdują się w aktach sprawy gen. Boruszczyka, które zostały przed kilkoma miesiącami przejęte przez Biuro Hist. z Oddziału V. Szt. Gen.

Korespondencja dotycząca obrony Wilna składa się z następujących dokumentów :

- 1) 6.VII. - rozmowa hughes.kpt. Kościążkowskiego (Szefa Oddz.II. 7.A.) z por ..... ( z Oddz.II.N.D.) w której zapytuje on czy Wilno ma być bronione<sup>1</sup> czy prowadzić werbunek ochotników.
- 2) W odpowiedzi na to o g. 25 płk.Stachiewicz nadaje z Belwederu depeszę w której z polecenia Wodza Naczelnego komunikuje, że Wilno będzie trzymane do ostateczności ", wobec czego prowadzić intensywny werbunek. " W ostateczności Wilno zostanie oddane dobrowolnie Litwinom " kontynuować dyskretnie ewakuację.
- 3) Rozk. N.D. 28345/II nakazujący zawieranie umów z Litwinami co do oddawania im terenów opuszczonych przez nasze wojska.
- 4) Fr.Gen.Szept. - 9720/III - wyznacza się do pertraktacyj z Litwinami płk.S.G. Rylskiego.
- 5) Rozmowa hugh.płk.Tinza z płk. Rylskim w sprawie obrony Wilna i pańnocnictw w pertraktacjach z Litwinami.
- 6) Rozmowa-hugh. płk. Tinza z gen. Hallerem w sprawie instrukcji dla płk. Rylskiego.Płk.Tinz zaznacza przytem, że sytuacja dla Wilna jest krytyczna i koniecznym jest porozumienie się z Litwinami, by nie zaatakowali Wilna wspólnie z bolszewikami. Gen.H. obiecuje uzyskać odpowiedź Wodza Naczelnego.

2013

2014

2015

2016

2017



- 7) 7.VII. Rozmowa hugh. - gen. Haller płk. Tinz z g. 1 m 5  
zawiera wyjaśnienia z polecenia Wodza Nacz.- Litwini zachowają prawdop. neutralność, a w razie opuszczenia przez nas Wilna obiecują zająć je i bronić. Obiecać im, że się ich zawiadomi w razie planowej ewakuacji. Wódz Naczelny ~~ryk~~ dał Kościątkowskiemu instrukcje dotyczące prowadzenia Werb. ochotniczego i trzymania Wilna do ostateczności.
- 8) Fr.Płn.Wsch.- g.3 <sup>15</sup> depeza do płk.Rylskiego przekazująca mu tę depezę.
- 9) 8.VII. Rozmowa hugh. - gen.Haller - gen.Boruszczak. Gen.B. przedstawia trudne położenie Wilna i prosi o zezwolenie ściągnięcia Liźskiego i Kowieńskiego p.strz. z linii demarkacyjnej " aby Wilno trzymać ". Gen.H. wyraża zgodę i poleca Wilno bronić także ochotnikami, prosić gen. Szeptyckiego aby do Wilna przysłał coś ze swych ośwołów.
- 10) 9.VII. Rozm.hugh. - płk. Rylski - płk.Tinz g.15 <sup>30</sup>  
W związku z upadkiem Święcian i słabością grupy Boruszcza ka płk.R. uważa, że ostatnia chwila oddać Wilno Litwinom. Prosi o instrukcje.
- 11) Rozmowa hugh. -płk.Tinz-por. Regulski ( Oddz.III.N.D) g. 22.-  
Płk.T. przedstawia przedłożone przez płk.Rylskiego trudne położenie Wilna.Prosi o instrukcje i zapowiada:~~xxxxxx~~ " mamy zamiar, o ile innych rozkazów nie dostaniemy bro- nić Wilna do ostateczności ".
- 12) Nacz.Dow. - Rozkaz 7342/III do D-wa Fr.Płn.Wsch. (wysłany w nocy).  
Przesunięcie linii demarkacyjnej na linię Focha u Wilno należy bezwarunkowo utrzymać w naszym ręku ".
- 13) 10.VII. Fr.płn.wsch. Nr. 315/III g. 3 m.20  
przekazanie grupie Boruszcza rozkazu N.D. 7342/III
- 14) 11.VII. Rozm.hugh.- gen. Szept.-płk. Rylski.  
Płk.R.prosi o instrukcje co do oddania Wilna i Litwinom, gdyż w tej sprawie naciska delegat angielski płk.Tallens Z punktu widzenia przyszkaj kontrofensywy płk.Rylski

Lat 8

Lat 9

Lat 10



uważa, że jednak lepiej byłoby, ażeby Wilno zajęli bolszewicy. Gen. Szept. powołuje się na rozk. N.D. 7342/III poza którym niema nic do dodania. Obiecuje instrukcje z Nacz. Dow.

20/11  
15) Fr. Płn. Wsch. 8.II. - przekazanie do N.D. treści rozmowy z płk. Ryłskim i prośba o instrukcje.

16) Fr. Płn. Wsch. - 507/III - przekazanie N.D. prywatnej wiadomości, że Litwini przygotowują atak na Wilno, w razie, gdyby położenie zagrażało oddaniem miasta bolszewikom.

20/12  
17) Nacz. Dow. 7369/III godz. 18.  
Wojska w rejonie Wilna tak ugrupować ażeby w razie ataku Litwinów bez poważnego zagrożenia ze strony bolszewików i niemożności odparcia tego ataku móc wycofać się. Założyć w tym wypadku uroczysty protest.

20/13  
18) Fr. Płn. Wsch. 510/III g. 20 w Nacz. Dow. 22 m. 20.  
Na rozk. N.D. 7369/III wykazuje sprzeczności między instrukcją z 7.VII i rozkazem 7342/III, "Bronić bowiem Wilna do ostateczności nie możemy ani go opuścić dobrowolnie ani naturalnie na czas zawiadomić Litwinów o gotowości oddania im". Obawa ~~była~~ o <sup>były</sup> ~~były~~ (1 a. w razie ataku Litwinów z kierunków Jąwie-Wilno i Orany - Lida. Wskutek doniesłości sprawy gen. Szept. prosi o rozkaz podpisany przez Wodza Nacz. a w razie decyzji oddania Wilna Litwinom, żeby ten akt był przeprowadzony przez rząd.

20/14  
19) Fr. Płn. Wsch. 513/III godz. 22-23 - przekazanie N.D. meldunku płk. Ryłskiego o drugiej konferencji z Tallensem, który żądał oddania Wilna Litwinom. Prośba o decyzje.

20/15  
20) Nacz. Dow. 7372/III g. 23 m. 10. na 510/III fr. płn. wsch. Rozkaz - bronić Wilno do ostateczności - zostaje w mocy. N.D. sądzi, że Litwini Wilna nie zaatakują. Na wszelki wypadek skupić wojsko tak, by je można było wycofać, zakładając równocześnie protest. W tej sprawie zapadną decyzje po powrocie Wodza Naczelnego do Warsz.

20/16  
21) 12.VII. Fr. Płn. Wsch. 515/III g. 0, 15. - przekazanie płk. Ryłskiemu rozk. N.D. 7372/III.

20/17  
22) Nacz. Dow. 7401/III w nocy na 13.VII. Na pismo fr. płn. wsch. 510/III rozkaz podpisany przez Wodza Naczelnego



" Stwierdzam mój rozkaz obrony Wilna przeciw bolszewikom i Litwinom " w razie ataku Litwinów wycofać się zakładając protest. Obietnica Litwinom zawiadomienia ich o wycofaniu się z Wilna ma na celu jedynie uspokojenie ich. Tallensowi odpowiedzieć, że możemy gwarantować uprzedzenie Litwinów tylko w razie planowej ewakuacji.

23)

20178

13.VII. Fr.Pln.Wsch. 702/III w gr. Boruszcza  
otrzymano g. 9 15 przekazanie rozkazu Wodza Nacz.potwierdzającego obrony Wilna ( 7401/III).

24)

20179

14.VII .Nacz.Dow.g. 4 15 bez numeru nadana z Belwederu -

" Na podstawie decyzji R.O.P.rozkazuję -  
Wilno należy oddać Litwinom ".

25)

20120

Rozmowa hugh. Płk.Tinz -płk.Kubin (Szeł Szt. 1 a.)  
sytuacja w Wilnie, ściągnięcie tam z powrotem Boruszcza-  
ka.

26)

805/III - Zarządzenie dla 1 armji stopniowego  
wykonania odwrotu na linje wyznaczone rozkazem 707/III.

27)

20121

1 armja 2760/III z g. 13 20 Boruszcza wrócił do  
Wilna; 4 brg. w Werbach.

Powyżej zacytowane dokumenty nie wyczerpują oczywiście całości aktów związanych ze sprawą obrony Wilna. Nie wymieniono tu np. całego kompleksu dokumentów grupy operacyjnej gen. Boruszcza, rozkazów 1 armji, meldunków sytuacyjnych frontu i t.p. Rozmiary referatu nakazują poprzestać tylko na najbardziej zasadniczej dokumentacji dla wykazania, że nawet, zagubienie ewentualne jakiejś jednej depechy nie przesądza możliwości wiernego odtworzenia rzeczywistości, tak wszechstronnie przez liczne dokumenty utrwalonej.

*Tomaszki*  
*20179*